

δωρ και παρέχουσι ποτὸν εὐάρεστον, ὅπερ οἱ ὄπαδοι τοῦ προφήτου πίνουσι ἀντὶ οἴνου. Εἰς τὸ Καρταὸν (μέλανα ὄρη) ὑπάρχουσι στρώματα ἀξιολόγου γαιάνθρακος και πλούσια μεταλλεῖα μολύβδου, ἅτινα ἐξεμεταλλεύθησαν οὐ μόνον οἱ ἐγχώριοι τῆς Χοκάνδης πρὸ τῆς ἀφίξεως τῶν Ῥώσων, ἀλλὰ και οἱ Κινέζοι, ὅτε ἡ ἐξουσία τούτων ἐξετείνετο ἀπὸ τοῦ Σιρ-Δαριὰ μέχρι τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ. Τὰ γνωστότερα γαιανθρακωρυχεῖα εἰσὶ τὰ τοῦ Ταταρινόβου, μεταξὺ Τσεκμὲντ και Ἄουλιε-Ἄτὰ (τῷ 1872 ἀπέδωκαν ταῦτα 150,000 πούτια), τὰ τοῦ Χοτζακέντ και τὰ τοῦ Κοκινεζάη. Οἱ γαιάνθρακες τοῦ Ταταρινόβου καίονται ἐπὶ τῶν ἀτμοπλῶν τοῦ στολίσκου τοῦ Ἀράλ. Εἰς πολλὰ μέρη τοῦ Τουρκεστάν ὑπάρχει σίδηρος, ὃν δὲν ἐκμεταλλεύονται, εἰς δὲ τὰ μεταλλεῖα μολύβδου τοῦ Κὺκ-Κιὺ ἐξάγονται ἑτησίως 3000 πούτια. Μικρὰ χρυσοῦ ποσότητος εὑρηνται πρὸς βορρᾶν τοῦ Καρταὸν και εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Τσιρτσικ.

Κατὰ τὴν Ἐπιστηρίδα τοῦ Τουρκεστάν, εἰς τὰ διαμερίσματα τοῦ Τσεκμὲντ, Κωραμίνσκ, Χοτζέντ και Τζιζάκ ὑπάρχουσι 436,000 κάμηλοι, 276,000 ἵπποι, 138,000 βόες, 2,900,000 πρόβατα και αἶγες· ἐπὶ τῇ ὑποθέσει δὲ ὅτι οἱ κάτοικοι και ἐν ταῖς λοιπαῖς μέρεσι τοῦ Τουράν ἔχουσι τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν ζώων, εὐρίσκομεν ὅτι ἐν ἀπάσῃ τῇ χώρᾳ ὑπάρχουσι 40 ἑκατομμύρια. Ἀλλὰ και ἄλλων ζώων ὑπάρχει ἀφθονία, ἥτοι ὄνων και ἡμιόνων, ἀποδεικνυομένων λίαν χρησίμων διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν ἐμπορευμάτων και προϊόντων τοῦ τόπου. Ἡ σκωληκοτροφία εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη, ἀσχολοῦνται δ' εἰς αὐτὴν οἱ ἰθαγενεῖς και οἱ Ῥῶσοι ἀποικοι. Τρεῖς και τετράκις, πρὸς δὲ και πεντάκις τοῦ ἔτους, οἱ μεταξοσκώληκες παράγουσι κουκούλια· πλὴν ἡ ποιότης δὲν εἶναι τόσον καλὴ· διὸ οἱ Ἰταλοὶ ἐμποροὶ, οἵτινες ἠθέλησαν ν' ἀγοράσωσι σπόρον ἐκεῖθεν, ἀφοῦ ἡ ἀσθένεια τῶν μεταξοσκωλήκων ἐνέσκηψεν ἐν Εὐρώπῃ, μόνον ἐν ἡ δύο ἔτη ἔκαμαν ἀγοράς· σημειωτέον ὅμως ὅτι και αἱ ἐγχώριοι ἀρχαί

παρενέβαλιν προσκόμματα ἐπὶ τῇ ιδέᾳ νὰ προστατεύσωσι τὴν βιομηχανίαν τοῦ τόπου.

(ἀκολουθεῖ).

Α. Ο. Σ.

Η ΣΑΜΟΣ

κατὰ τὰ ἔτη 1874—1876.

Ἀπὸ τριῶν περίπου ἔτων ὁ κ. Ἐπαμεινώνδης Σταματιάδης δημοσιεύει ἐνκαυσίαν τῆς Σάμου ἐπιθεώρησιν, ἥς ἡ ἱστορικὴ ἀξία μεγάλως ἐξετιμήθη κατὰ τοὺς νεωτέρους τούτους χρόνους ἐν τῇ ἡμετέρᾳ φιλολογίᾳ διὰ τὰς πολλὰς και διαφόρους περὶ αὐτῆς σοφὰς πραγματείας του, ἐν αἷς μάλα ἀκριβῶς και ἐπιμελῶς συγκαταριθμεῖ πᾶσαν περὶ τῆς νήσου εἰδησιν ἐκάστης ἐποχῆς.

Ἡ ἐπιθεώρησις αὕτη, συνισταμένη ἐκ τριῶν μέχρι τοῦδε τευχῶν, παριστᾷ ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ τὴν ἑτησίαν προαγωγὴν τῆς νήσου ἐν τε τῷ ἐμπορίῳ και τῇ φιλολογίᾳ και τῇ πολιτείᾳ. Ἐπειδὴ ἡ σημερινὴ αὐτῆς κατάστασις εἶναι ἀγνωστος τοῖς πλείστοις τῶν ὁμογενῶν εὐλογόν ἐστι νὰ σημειωθῶσιν ἐνταῦθα ἐν συντομίᾳ ἀπογραφικαὶ και στατιστικαὶ τινες πληροφορίες περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως και τοῦ ἐμπορίου ἐκ τῶν εἰρημένων ἐπιθεωρήσεων, ἵνα καταφανῆ οἷας προόδους ἐποίησεν ἡ μικρὰ αὕτη ἑλληνικὴ Ἡγεμονία διὰ τῆς δραστηριότητος και τῶν ἐπιμόχθων προσπαθειῶν τῶν τε κατοίκων και τῆς κυβερνήσεως αὐτῆς.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου ἀνέρχεται μέχρι σήμερον εἰς 35878 ψυχάς. Ἐν δὲ τῷ μεσαιῶνι φαίνεται ὅτι ἦτο ὀλιγοκάτοικος· διότι τινὲς τῶν περιηγητῶν αὐτῆς ἀναφέρουσιν ὅτι ἡ νήσος εἶχε καταλειφθῆ ἔρημος, μεταναστευσάντων τῶν κατοίκων αὐτῆς εἰς Χίον και εἰς διαφόρους ἄλλας νήσους και πόλεις.

Ὁ δὲ ἀνοικισμὸς αὐτῆς χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1573 ἔτος καθ' ὃ ὁ ὀθωμανὸς ναύαρχος Κιλίτζ Ἀλῆ πασᾶς ὑπισχνούμενος

ἁσιδοσίας ἐνήργησε τὸν ἀνωκισμὸν αὐτῆς, προσελκύσας πολλοὺς ἐποίκους ἐκ διαφόρων τοῦ κράτους μερῶν· ἐννοεῖται δὲ ὅτι οἱ πλείστοι τῶν ἐποίκων θὰ ἦσαν ἐκ τῶν πρότερον μεταναστευσάντων Σαμίων, οἵτινες ἐπεπόθουν παλινοστίαν καὶ ἐκαρὰδόκουν εὐμενῆ πρὸς τοῦτο περίστασιν.

Ὁ κ. Σταματιάδης ἐν τῇ ἐπετηρίδι τοῦ 1875 παραθέτων τὸν κατάλογον τῶν οἰκῶν καὶ χωρίων, τῶν ἀναφερομένων ὑπὸ τῶν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐπισκεψαμένων τὴν νῆσον περιηγητῶν, ὑπολογίζει ὅτι μέχρι τέλους τοῦ 17 αἰῶνος ὁ πληθυσμὸς τῆς Σάμου ἀνήρχετο εἰς 19,250 κατοίκους, ἀλλὰ κατὰ τὸν 18 πάλιν αἰῶνα οἱ κάτοικοι φαίνονται ὀλιγώτεροι τοῦ προτέρου. Παρατηρητέον δὲ ἐνταῦθα ὅτι διὰ νὰ γνωρίζῃ τις κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον τὸν πληθυσμὸν τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν δὲν πρέπει νὰ βασιζῆται εἰς ὅ,τι περὶ τούτου ἀναφέρουσιν οἱ εὐρωπαῖοι περιηγηταί· διότι πάντων σχεδὸν σκοπὸς κύριος εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο ἦν τίνι τρόπῳ νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν Ἀνατολῇ Ἑλλήνων ἦν ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγώτερος χάριν τῶν ἐν ταῖς χώραις ταύταις διπλωματικῶν καὶ κατακτητικῶν σκοπῶν των. Ἡ ἐθελόκακος αὕτη πορεία ἐξακολουθεῖ καὶ νῦν ἐτι ὡς πρὸς ἡμᾶς χάριν τῶν αὐτῶν πάλιν σκοπῶν, ὡς πρόσφατα παραδείγμα ἀπέδειξαν.

Ὅθεν ἀναγκαῖον καθίσταται ἡ στατιστικὴ ἐκάστης ἑλληνικῆς χώρας νὰ ἐνεργῆται κατ' ἔτος ἐντοπίως. Εἰς τὸ σπούδασμα τούτο, ὅπερ ἐστὶν ἐν τῶν κυριωτέρων πολιτικῶν μελετημάτων τῆς παρούσης γενεᾶς, ἐνησχολήθησαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον οἱ ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ ὁμογενεῖς διὰ τῶν συλλόγων καὶ εἰδικῶν ἐπιτροπῶν, αἵτινες κατέστησαν ἡμῖν γνωστὸν τὸν πληθυσμὸν τῶν ἐν αὐτῇ ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν, ἧτοι Ἡπείρου, Θεσσαλίας, Ἀλβανίας, Μακεδονίας καὶ Θράκης. Ὑπολείπεται δὲ ἐτι νὰ ἀπογραφῇ ὁ πληθυσμὸς τῶν ἐν ταῖς Σποράσι νήσοις τοῦ Αἰγαίου, τῶν ἐν Συρίᾳ, Παλαιστίνῃ, Αἰγύπτῳ καὶ μάλιστα

ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἐνθα πολλὰ, πράγματι, ἑκατομμύρια ὁμογενῶν ἐγκαταβιοῦσι πρὸ αἰώνων, διατηρήσαντα ποῦ μὲν τὴν ὀρησκίαν καὶ τὴν γλῶσσαν, ποῦ δὲ τὴν ὀρησκίαν μόνον· πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν εἰς ἀπόκεντρα μέρη τῆς Ἀσίας κατοικοῦντες ὁμιλοῦσι καὶ τὴν ἀρχαίαν τῆς χώρας ἑλληνικὴν διάλεκτον.

Ἐκ τῶν Σποράδων νήσιων καλὸν ἤδη παράδειγμα στατιστικῆς δίδει ἡμῖν ἡ Σάμος διὰ τῆς ἐπετηρίδος τῆς, ἐν ἣ ὁ κ. Σταματιάδης παραθέτει ἀκριβεστάτους πίνακας δηλοῦντας τὸν ἐτήσιον αὐξοῦντα πληθυσμὸν, τὰς γεννήσεις, τοὺς γάμους κτλ. Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1874 οἱ κάτοικοι πάσης τῆς νήσου ἦσαν 34141, ἐξ ὧν 7453 ἄνδρες, 8390 γυναῖκες, 18298 παιδιά, ὧν ἄρρενα μὲν 9723, θήλεα δὲ 8575. Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν δὲ τοῦ ἐπομένου ἔτους ὁ πληθυσμὸς πύξθη κατὰ 727 ψυχὰς, ὧν 96 ἄνδρες, 86 γυναῖκες, 545 παιδιά θήλεα καὶ ἄρρενα. Κατὰ δὲ τὴν τοῦ 1876 παρατηρήθη αὐξήσις 1010 ψυχῶν, ὧν 42 ἄνδρες, 83 γυναῖκες, 885 παιδιά, ἐξ ὧν ἄρρενα μὲν 429, θήλεα δὲ 456.

Ὡς παρατηρεῖται τὸ θῆλυ γένος αὐξάνει λίαν ἐν Σάμῳ· διὸ ὁ κ. Σταματιάδης μάλα εὐλόγως ἀποφαίνεται περὶ τούτου ὡς ἐξῆς: «Παρατηροῦμεν, λέγει, ὅτι ἡ τοῦ πληθυσμοῦ ἐλάττωσις ἐπιδρᾷ ἰδίως ἐπὶ τὸ ἄρρεν φύλλον, ἐφ' ὅσον ἐν ἔτει μὲν 1828 ὁ πληθυσμὸς τῶν ἀνδρῶν ὑπερτέρει τοῦ τῶν γυναικῶν κατὰ 425 άτομα, ἐν ἔτει δὲ 1875 ὁ πληθυσμὸς τῶν ἀνδρῶν ἠλαττώθη τοῦ τῶν γυναικῶν κατὰ 1427 άτομα. Ἐὰν δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν ἐξακολουθήσῃ τὸ πρᾶγμα ἐπισυμβαῖνον, δὲν θέλει παρέλθει χρόνος πολὺς καὶ λειψανδρία μεγίστη ἐπελεύσεται ἐν Σάμῳ. Καὶ πόθεν ἄρα προέρχεται ἡ τοιαύτη χαλαρὰ τοῦ ἀπογραφικοῦ ἐν Σάμῳ πληθυσμοῦ ἀνάπτυξις; Καὶ πόθεν ἄρα προέρχεται ἡ ὀσημέραι καταφανομένη ἐλάττωσις τοῦ ἀνδρικοῦ γένους; Τὰ αἴτια τούτων ἀποδοτέα πάντως εἰς τὴν μετανάστευσιν τῶν Σαμίων ἐκ τῆς πατρίδος αὐτῶν, ἀρξαμένην ἰδίως ἀπὸ τοῦ

1852 καὶ ἐπιταθείσαν μέχρι τοῦ 1856, ὅτε διὰ τὴν ἐπελθοῦσαν καταστροφὴν τῶν ἀμπέλων ὑπερδεκακισχίλιοι Σάμιοι ἐξεπατρίσθησαν, ἐξ αὐτῶν μόλις δισχιλίων ἐπιστρεψάντων εἰς τὰ ἴδια.»

ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «δημοσία ἐκπαίδευσις» καὶ αἱ τρεῖς ἐπιθεωρήσεις περιέχουσιν ἀκριβεῖς καὶ λεπτομερεῖς πίνακας τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐν Σάμῳ ἐκπαιδεύσεως. Ἐν πρώτοις ὁ κ. Σταματιάδης διηγεῖται ὅποια τις ἦν ἡ κατάστασις τῆς παιδείας πρὸ τῆς συστάσεως τῆς σαμιακῆς Ἠγεμονίας. Ἐπίσημος δ' ὅπως οὖν σχολὴ μία μόνον ὑπῆρχεν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ, χρονολογουμένη ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 18 αἰῶνος. Σήμερον ἡ Σάμος ἔχει ἐν Γυμνάσιον, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἀνώτατον ἑλλην. ἐκπαιδευτήριον οὐ μόνον αὐτῆς τῆς ἡγεμονείας ἀλλὰ καὶ τῶν περικειμένων μικρῶν νήσων καὶ πόλεων τῆς Ἀσίας· ἐσυστήθη δὲ τῷ 1855 ἐπὶ τῆς ἡγεμονείας τοῦ Ἰωάννου Γκίκα. Μέχρι σήμερον διηύθυναν αὐτὸ ὀκτὼ γυμνασιάρχαι διὰ τῶν προσπαθειῶν τῶν ὁποίων ἐφθασεν εἰς τὴν τελειότητα αὐτοῦ. Σήμερον διδάσκουσιν ἐν αὐτῷ ἑπτὰ καθηγηταί. Κατὰ τὸ 1874 ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητευόντων ἀνήρχετο εἰς 47, τῷ ἐπομένῳ ἔτει εἰς 62, τῷ δὲ 1876 εἰς 73. Μετὰ τὸ Γυμνάσιον κοσμοῦσι τὴν νῆσον 4 σχολαρχεῖα, ἰδρυμένα ἐν τῷ πρωτεύοντι δήμῳ ἐκάστου αὐτῆς τμήματος. Τὸ τοῦ τμήματος τοῦ Βαθέος ἠρίθμει κατὰ τὸ 1874 μαθητὰς 101, τῷ ἐπομένῳ ἔτει 85, τῷ δὲ παρελθόντι 97. Τὸ σχολαρχεῖον τοῦ τμήματος τῆς χώρας, ὡς πάντοτε, ἀριθμεῖ καὶ σήμερον 47 μαθητὰς. Τὸ τοῦ τμήματος Καρλοθασίων, τῷ μὲν 1874 ἠρίθμει 80, τοῖς ἐπομένοις δ' ἔτεσι 87. Ἐπιταί τὸ τοῦ Μαραθοκάμπου, ὅπερ ἠρίθμει τὸ παρελθὸν ἔτος 26 μαθητὰς. Ἐν ὅλοις δὲ τούτοις τοῖς σχολαρχεῖσις διδάσκουσι δέκα πρόσωπα. Μετὰ τὰ μεσαῖα ταῦτα ἐκπαιδευτήρια ἔπονται αἱ ἑλληνικαὶ καὶ δημοτικαὶ σχολαὶ ἀνερχόμεναι εἰς 35· ἐν αὐταῖς διδάσκονται 2077 παῖδες. Ἀξιοπαρατήρητον δὲ ὅτι ἕκαστον χωρίον τῆς Σάμου ἔχει ἀνά ἐν τοιοῦτον σχολεῖον καλῶς ὀργα-

νισμένον καὶ ὑπὸ τὴν ἐνιαύσιον Ἠγεμονικὴν ἐπιθεώρησιν.

Ἐκτὸς τῶν ἐκπαιδευτικῶν τούτων καταστημάτων ὑπάρχουσι καὶ τέσσαρα παρθεναγωγεῖα καθ' ὅλην τὴν νῆσον, περιλαμβάνοντα 533 μαθητριάς ἐκτὸς 319 ἄλλων διδασκομένων ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολεῖσις τῶν χωρίων. Διδάσκονται λοιπὸν σήμερον ἐν Σάμῳ 3058 ψυχαί. Ἐὰν ἤδη συγκρίνωμεν τὸν ἀριθμὸν τούτων πρὸς τὸν τοῦ 1874, παρατηροῦμεν ὅτι τὰ ἐν τῇ ἑλληνικῇ ταύτῃ νήσῳ ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα ἐν δυσὶν ἔτεσιν κῦξησαν ἐπὶ 1025 μαθητὰς. Ἡ κατάστασις αὕτη εἶναι βεβαίως λίαν εὐχάριστος διότι προοιωνίζει μέλλον λαμπρὸν ἐν τῇ μικρᾷ ταύτῃ Ἠγεμονίᾳ. Μεθ' ὅλην τὴν καταπληκτικὴν ταύτην ἐπίτασιν τῆς παιδείας ἐν τῇ νήσῳ, οἱ Σάμιοι φροντίζουσι καὶ διὰ τὴν εἰσαγωγὴν ἐντελῶν ἐπιστημῶν καὶ οὐχὶ ἐγκυκλίων μόνον μαθημάτων, ἐφ' ᾧ καὶ ἐσύστησαν κατὰ τὸ 1875 καὶ Ἱερατικὴν Σχολὴν, ἐπὶ τοῦ νῦν εὐκλεῶς ἡγεμονεύοντος Κωνσ. Φωτιάδου, ἧτις ἀριθμεῖ 14 μέλη ἐκπαιδευόμενα παρὰ τριῶν εἰδικῶν καθηγητῶν τὴν ἐπιστημονικὴν καὶ πρακτικὴν θεολογίαν χάριν τῆς μελλούσης γενεᾶς αὐτῆς τῆς νήσου. Ἴδου πῶς ἐκφράζεται ὁ κ. Σταματιάδης περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς εἰρημένης Σχολῆς· οἱ λόγοι αὐτοῦ εἰσὶν ἐκφραστικώτεροι πάσης ἀναλύσεως «Ἀλλὰ τὸ ἐπιστέγασμα τῆς Ἠγεμονικῆς μερίμνης ὑπὲρ τῆς ἐν Χριστῷ μορφώσεως τοῦ Σαμιακοῦ λαοῦ ἐπετέθη διὰ τῆς ἐν Μαλαγαρίῳ συστάσεως Ἱερατικῆς Σχολῆς, ἧς σκοπὸς εἶναι ἡ δημιουργία κλήρου εὐμαθοῦς καὶ σεβασμίου, προωρισμένου ἵνα ποδηγετήσῃ τὸν λαὸν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς καὶ χειραγωγήσῃ αὐτὸν εἰς τὴν τρίβον τῆς εὐθύτητος καὶ τῆς δικαιοσύνης... Πληροὶ δὲ ἡ σύστασις τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς ταύτης κενὸν μέγα ἐν ἡμῖν καὶ καταφανὲς τοῖς πάσιν ἀπὸ πολλοῦ ἔν' ἐφ' ὅσον, ἂν ἡ κοινωνία δῆται μορφώσεως πνευματικῆς καὶ ποδηγεσίας τῆς ἐν ἀρετῇ, ἀλλὰ τούτων δὲν δύναται εὐκοπώτερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον νὰ εὐχῆ εἰμὴ διὰ κλήρου, συνοιδότος τὴν ἱερότητα

τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ καὶ ταύτην ἐκπληροῦντος.»

Πρέπει νὰ προσθέσωμεν ἐνταῦθα ὅτι ἐν Σάμῳ ὑπάρχει καὶ ἐν τυπογραφείῳ, πεπλουτισμένον διὰ τριῶν πισστηρίων καὶ πάντων τῶν ἀναγκαιοῦντων δι' αὐτοῦ ἐκδίδεται ἡ Ἡγεμονικὴ ἐφημερὶς «Σάμος» ἣτις διατρέχει νῦν τὸ 14ον αὐτῆς ἔτος, ἅπαντα τὰ ἡγεμονικά, δικαστικά, ἐμπορικά κτλ. ἔγγραφα, καθὼς καὶ τὰ βιβλία τῆς ἐγχωρίου φιλολογίας, ὧν δυστυχῶς ἀγνοοῦμεν τὸ περιεχόμενον καὶ τὸ ποιόν. Ταῦτα ἱκανῶς νομίζομεν ἀποδεικνύουσι τὴν ἐκπαιδευτικὴν πρόοδον. Ἀλλὰ τὴν καθόλου παιδείαν χώρας τινὸς δηλοῦσι καὶ τὰ Μουσεῖα καὶ αἱ δημόσιαι Βιβλιοθήκαι. Οὐδαμοῦ αἱ μέχρι τοῦδε δημοσιευθεῖσαι τρεῖς ἐπετηρίδες φανερόνουν ἐάν ἡ λαμπρὰ καὶ εὐνομούμενη αὕτη νῆσος κοσμεῖται καὶ διὰ τινος Βιβλιοθήκης μετὰ Μουσείου ἐμπερικλείοντος τὰς ἀρχαιοτάτας αὐτῆς.

Καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἐμπόριον καὶ ναυτιλία» ἀπαντῶμεν ἐν ταῖς Ἐπετηρίσι ἀκριβεῖς πίνακας δηλοῦντας τὴν ἐνιαύσιον ὕλικὴν πρόοδον τῶν κατοίκων. Οἱ Σάμιοι, ὡς γνωστὸν, ἀνέκαθεν ἀνεδείχθησαν ἐπίσημοι ἔμποροι καὶ ναυτικοί. Καὶ νῦν πᾶσαι σχεδὸν αἱ πόλεις τῆς Τουρκίας, Ἑλλάδος καὶ πολλῶν ἄλλων κρατῶν περιέχουσι Σαμίους ἔμπόρους. Ἀλλὰ καὶ ἡ νῆσος αὕτη ἐστὶν ἐκ φύσεως ἐμπορικὴ, ἕνεκα τῶν δια-

φόρων αὐτῆς προϊόντων ἅτινα ζητοῦνται εἰς πολλὰ μέρη τοῦ κόσμου. Κατὰ τοὺς πίνακας τῆς ἐξαγωγῆς τῶν τριῶν τούτων ἐτῶν 1874—1876 τὰ ἐξαχθέντα προϊόντα ἐτιμήθησαν 30,064,493 γρ. Τὰ δὲ εἰσαχθέντα κατὰ τὸ 1875—6 ἐτιμήθησαν 22,575,076. Ἐκ τῶν ἐξαγομένων τὰ μᾶλλον ἐπιζητούμενα εἰσὶ κρόμμυα, δέρματα, ἔλαιον, λεμόνια, σταφίς, καὶ οἶνος.

Σήμερον ἡ νῆσος περὶ ἔχει 271 πλοῖα διαφόρου μεγέθους, ἅπαντα τόνων 5601. Συγκριτικῶς δὲ πρὸς τὸ 1874 καὶ 1875 ἐγένετο αὕξησις δεκαεννέα σκαφῶν, τὰ ὅποια ἠύξησαν τοὺς τόνους τῆς καθόλου ναυτιλίας κατὰ 637.

Τοιαῦται εἰσὶν ἐν συνόψει αἱ κατὰ τὰ τρία ταῦτα ἔτη πληροφορίαι περὶ τῆς ἠθικῆς καὶ ὕλικῆς προόδου τῆς νήσου. Τὰς ἐπετηρίδας αὐτὰς κοσμοῦσι καὶ διάφοροι ἱστορικαὶ καὶ ἀρχαιολογικαὶ πραγματεῖαι, ἐν αἷς ὁ κ. Σταματιάδης, χρῆσιν ποιούμενος τῶν εἰδικῶν αὐτοῦ μελετῶν, ἀναπτύσσει διάφορα σκοτεινὰ μέρη τῆς ἱστορίας. Εὐκταῖον ὅπως ἐξακολουθῆ ἡ ἐκδοσις τῆς ἐνιαυσίου ταύτης ἐπιθεωρήσεως, ἣτις περιποιεῖ τιμὴν ἐπίζηλον οὐ μόνον εἰς τὸν συγγραφέα αὐτῆς ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν νῆσον ἅπασαν.

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΚΕΡΑΜΕΥΣ.